

जाहिरातींचे दर.
सालील पन्त्यावर चौकशी
करावी
व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधिवास', पुणे ५.

अर्थ

वर्गणीचे दर.
वार्षिक वर्गणी
रु ४
(टपाल हशिल माफ)
किरकोळ अकास
एक आणा

अर्थ एव प्रधान.' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

—कौटिलीय अर्थशास्त्र

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे.

वर्ष ३

पुणे, बुधवार, तारीख २० जानेवारी, १९३७.

अंक ३

दि गुड-बुइल

ऑशुअरन्स कंपनी लि.

पोस्ट : मिरज मिशन हॉस्पिटल

विमेदारास

भरपूर सवलती

माफक हत्ते

ठिकठिकाणी एजंट्स नेमणे आहेत

पत्राव्यवहार करावा

हेड ऑफिस : कुपवाड, जि. सातारा,

मॅनेजिंग डायरेक्टर

ओरायन (मॅगमस)

उत्कृष्ट व्हर्जिनिया तंबाकूपासून बनविलेली ही
सिगारेट

२॥ आण्याला १२ आणे
१० चें पाकिट किंवा ५० चा डबा

सर्वत्र मिळते

एकदां ओढल्यानंतर नेहमीच पसंत कराल

बनविणार—

DECCAN TOBACCO WORKS,
POONA 4

Telegraphic Address — 'CIGARETTES', POONA.

Apply for Agencies

व्यापारी-उदमी लोकांस

—अपूर्व संधि—

पुणे औद्योगिक प्रदर्शन १९३७

“WRITE to the Dawn of India Life
Insurance Company, Ltd Poona,
concerning Pigmy & Monthly Income
Deposit Schemes”

“दुसरें मूल्यमापन जाहीर झालें”

स्थापनेपासूनच भागीदाराना ६ टक्के फायदा व विमेदारास वाढता नफा वाटून
जुन्या व स्थिर झालेल्या कपन्यास कठीण असें अपूर्व यश संपादन केलेली

पहिलीच महाराष्ट्रीय विमा कंपनी -

कॉमनवेलथ विमा कंपनी लि., पुणे.

अध्यक्ष—श्री न चिं केळकर, सचालक, केसरी

हयातीतील विम्यास } दुसऱ्या मूल्यमापनात वाटलेला { हयातीनंतर विम्यास

३७॥ रु. } दर हजारि त्रैवार्षिक नफा { ४५ रु.

जास्त माहितीकरिता समक्ष भेटा अगर लिहा.

मॅनेजिंग एजन्ट्स.

न. वि. वडनेरकर

जव्हेरी आणि सराफ,

राविवार पेठ, सराफ

बझार, पुणे २

आमच्याकडे सोने, चांदी व
मोत्यांचा माल सात्रांचा मिळेल
तसेच जुन्या जिनसा योग्य भावानें
सरेदी केल्या जातात

शुभकार्यांत भेट देण्याकरितां
सोन्याचांदीच्या नमुनेदार व शुभक
वस्तु मिळतात

विविध माहिती

चंदनापासून प्राप्ती

चंदन व चंदनाचे तेल ह्यांच्या विक्रीपासून म्हैसूर संस्थानास दरसाल दहा ते बारा लक्षां रुपयाची प्राप्ती होते.

पेट्रोलचा वाढता खप

हिंदुस्थानांत पेट्रोलचा खप संपादयानें वाढत आहे १९३४-३५ साली ८४ कोटि गॅलन पेट्रोल खपलें होतें; १९३५-३६ साली ९ कोटि गॅलनचा खप झाला. कलकत्ता येथें दर गॅलनी पेट्रोलची किंमत १ रु ५३ आ. व मुंबई येथें १५ आ होती

रिझर्व्ह बँकेची वार्षिक सभा

रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाची दुसरी वार्षिक साधारण सभा मुंबई येथें सर कावसजी जहागीर हॉलमध्ये सोमवार ता. ८ फेब्रुवारी रोजी भरणार आहे.

हिंदी रेल्वेजचें उत्पन्न वाढलें

३१ डिसेंबर अखेर संपलेल्या ११ दिवसांच्या मुदतीत हिंदी सरकारच्या मालकीच्या रेल्वेजना ३ कोटि ३१ लक्ष रुपये उत्पन्न झालें. हा आकडा गेल्या वर्षातील तत्सम मुदतीमधील उत्पन्नापेक्षा ४३ लक्षांनी ज्यास्त आहे

रशियांत शिरगणती

सोव्हिएट रशियाची लोकसंख्या १९३३ च्या खानेसुमारांत १६ कोटि भरली होती. चालू महिन्यात पुन्हां शिरगणती करण्यांत आली आहे माहिती जमवण्यासाठी १२ लक्ष माणसें शिकवून तयार केली आहेत आणि तिची मोडणी करण्याचें काम १ लक्ष ३२ हजार वरच्या दर्जाच्या इसमाकडे सोपवण्यात आलें आहे.

विलायतेंत हिंदी विद्यार्थ्यांचें वार्षिक भोजन

ग्रेट ब्रिटनमधील हिंदी विद्यार्थी संघात आठशे सभासद आहेत त्यांच्या वार्षिक भोजनाचे प्रसंगी गेल्या महिन्यात १७० सभासद हजार होते भोजनाचा वेत हिंदी थाटाचा असून ढाळ, दही, म्हैसूर पाक, आमटी वगैरे इकडील पदार्थ होते. डॉ. राधाकृष्णन् ह्यांचें मुख्य भोजनभाषण झालें. " आपसासील भोडण-तंटे नाहींसे करून एक व्हा व स्वराज्याची पात्रता अर्गी आणा " असा उपदेश त्यांनी श्रोत्यास केला.

एका तासांत २४,००० प्रती

ग्रेट ब्रिटनमधील रेडियो टाइम्स ह्या साप्ताहिकाच्या ३८ लक्ष प्रती खपतात अंकांत १२४ पृष्ठे असून त्याप्रीत्यर्थ दर आठवड्यास ७०० टन कागद लागतो. अंकाच्या २४,००० प्रती एका तासांत छापून तयार होतात.

भाटघर येथील लॉन्ड्र डॅम

भाटघरचें धरण १९० फूट उंच व ५,३३३ फूट लांब आहे. बुडाशी त्याची रुंदी १२४ फूट भरते. बांधकामानें २ कोटि १५ लक्ष घनफूट दगड-जुना भक्षण केला आहे ह्या योजनेस १ कोटि ७२ लक्ष रुपये खर्च आला धरणामध्ये २४०० कोटि घनफूट पाणी अडून राहू शकतें.

जी आय. पी. रेल्वेचें उत्पन्न वाढलें

१ एप्रिल, १९३६ ते १० जानेवारी १९३७ पर्यंतच्या अवधीत जी. आय पी रेल्वेस १० कोटि, १६ लक्ष रुपये उत्पन्न झालें पूर्वी सालच्या तत्सम मुदतीच्या मानानें हा आकडा ५९ लक्ष रुपयांनी ज्यास्त आहे.

पंजाबांतली निवडणूक

नवीन घटनेस अनुसरून व्हावयाची प्रांतिक कायदेमंडळाची निवडणूक पंजाबांत गेल्या आठवड्यांत पार पडली. २७ लक्ष मतदारांच्या मतदानासाठी ३,२०० ठिकाणें निश्चित केलेलीं होती. पंजाब असेंब्लीच्या १७५ जागांकरिता ७७५ उमेदवारांनी सटपट केली.

तंबाखूच्या विक्रीसाठी गतूर येथें कंपनी

गतूरची तंबाखू प्रसिद्ध आहे. तिच्या विक्रीची पद्धतशीर व्यवस्था करण्याच्या हेतूने दि इंडियन टोबॅको कंपनी ह्या नांवाच्या मंडळीची स्थापना होत आहे.

कृत्रिम मालाची वनावट

राकेल, रबर, लोकर इत्यादि जिन्नस कृत्रिम रीतीने वनावट्याचा जर्मनीत सपाटा चालू आहे.

ब्रिटिश रेल्वेजचें उत्पन्न

गेल्या वर्षी चार प्रमुख ब्रिटिश रेल्वेजचें एकूण उत्पन्न सुमारे २०८ कोटि रुपये झालें

रशियांत कपाशीचें पीक

जगातील कपाशीच्या एकूण उत्पादनापैकी आठवा हिस्सा पीक रशियांत आतां निघत आहे. ह्या कापसाचें कापड वनावट्यासाठी जादा यंत्रसामुग्री प्रस्थापित करण्याचा प्रयत्न चालू आहे.

इपीरियल बँकेचें १२ टक्के डिव्हिडंड

इपीरियल बँक ऑफ इंडियानें करमाफ १२ टक्के दरानें डिव्हिडंड जाहीर केलें आहे. ३१ डिसेंबर अखेर संपलेल्या साली बँकेस ६५ लक्ष रुपये नफा झाला. त्यापैकी, ३३३ लक्ष रुपये भागीदारांत वाटण्यांत येतील व २८ लक्ष रुपये पुढील वर्षांत ओढण्यांत येतील.

बंगालमध्ये वजन मापाचा कायदा

मुंबई इलाख्यातील वजन-मापांच्या कायद्याच्या घटीवर एक कायदा करण्याचा बंगाल सरकारचा विचार आहे

ग्रेट ब्रिटनमधील 'औद्योगिक जत्रा'

लंडन व बर्मिंघॅम येथें वरील जत्रा १५ ते २८ फेब्रुवारीच्या दरम्यान भरणार आहे राज्यारोहणाच्या समारंभाच्या निमित्तानें ह्या जत्रेस अनेक प्रेक्षक व गिन्हाइकें लाभतील, जशी अपेक्षा आहे. निरनिराळ्या ६० वेशातील व्यापारी सौंदे पटविण्याकरितां जत्रेस जाणार आहेत.

दिल्ली येथील रोले बाजार

दिल्ली स्टॉक एक्सचेंजच्या रोले व भाग ह्यांसंबंधी व्यवहारांस ता १३ जानेवारी रोजी सुरवात झाली. जुन्या दिल्लीतील फत्तेपुरामध्ये एक्सचेंजचें कार्यस्थान आहे.

ट्रेझरी विलांवर १ रु. २ आ. ७ पै. व्याजाचा दर

गेल्या आठवड्यात तीन महिने मुदतीच्या ३ कोटि रुपयांच्या ट्रेझरी विलाकरितां २ कोटि ६४ लक्ष रुपयांचे अर्ज आले होते. स्वीकारलेल्या टेंडरावरील व्याजाचा सरासरी दर १ रु. २ आ. ७ पै. पडला

मुंबई बंदरांतून सोन्याची साप्ताहिक निर्गत

रुपये किंमत
३-१-३७ ते ९-१-३७
१,०६,६२,६८९
१०-१-३७ ते १६-१-३७
५८,७९,८८२
२१-१-३१ ते १६-१-३७
२,९१,६१,२९,५३६

अनुक्रमणिका

१ विविध माहिती	२६	अन्न रुपये	३०
२ रिझर्व्ह बँक आणि शेतीचा धंदा ..	२७	७ वारशावरील कर	३१
३ गोखले इन्स्टिट्यूटचा स्थापना दिन ..	२८	८ धुळें फील्ड वर्कर्स कॉन्फरन्स	३१
४ नवी आर्थिक धोरणे व नवे आर्थिक विचार ...	२८	९ जॉवर व ब्रेकर खांमधील लढा	३२
५ स्फुट विचार ..	२९	जन्मामधील करमणुकीचा धंदा ..	३२
स्वदेशी व परदेशी लोकरांचे कापड-निमा कंपन्या यशस्वी कशा होतील ?-लॅकेशायर आणि हिंदुस्थान-बॉम्बे को-ऑपरेटिव्ह कार्टेली-स्टॉक एक्सचेंजच्या सभासदत्वावरील लेख		१० दि.बँक ऑफ इंडिया लि	३३
६ परदेशातील ट्रेडीपासून	२३	११ मोटारच्या व्यापाराने अमेरिकेचे अग्रस्थान ..	३३
		१२ दूध पुढ्याची नवी सहकारी योजना ..	३४
		१३ टेलरिंग-कटिंग परीक्षेचा निकाल	३५
		१४ निवडक बाजारभाव ..	३५

अर्थ

बुधवार, ता २० जानेवारी, १९३७

रिझर्व्ह बँक आणि शेतीचा धंदा

(१)

प्रास्ताविक

रिझर्व्ह बँकेच्या कायद्याची चर्चा चालू असताना ह्या सस्थेचा उपयोग शेतकरी वर्गास होणे अगत्याचे आहे, ह्या विचाराने लेजिस्लेटिव्ह असेंब्लीमध्ये, सभासदांनी सदरहू बाबतीत काही तरी विधायक योजना केली जाण्याची आवश्यकता प्रतिपादली मध्यवर्ती बँकेचे मुख्य कार्य, देशांत आर्थिक व्यवहारांस लागणारा पैसा योग्य प्रमाणात सेळता ठेवणे, हुंडणावळीचा दर व परराष्ट्रीय देणे-घेणे ह्याचेविषयीच्या घडामोडी सुरळीत चालतील अशी व्यवस्था करणे आणि भाडवलाचा पुरवठा व व्याजाचे दर व्यापार व उद्योगधंदे ह्याच्या योगक्षेमास अनुकूल रहातील अशी सबरदारी घेणे हे आहे मध्यवर्ती बँक मुख्यत्वे करून सरकाराशी व इतर बँकांशी व्यवहार करते, आणि नोटा काढण्याचा व ठराविक दराने सोन्याची खरेदी-विक्री करण्याचा अधिकार तिला असल्याने देशात सेळणाऱ्या पैशाचा विस्तार व आकुचन करून आर्थिक व्यवहारात स्थैर्य व पद्धतशीरपणा राखण्याचे सामर्थ्य तिच्या अंगी असते. रिझर्व्ह बँकेस आपले कर्तव्य नीटपणे पार पाडता यावे म्हणून मोठ्या जॉइंट स्टॉक बँका तिला जोडण्यात आल्या आहेत व त्यांनी आपली रोकड शिळक तिच्याकडे विशिष्ट प्रमाणांत बिनव्याजी ठेवली पाहिजे अशी कायद्याची सक्ती आहे चलनाचा पुरवठा व त्यास असलेली मागणी ह्याचा मेळ सतत घालता येऊन आर्थिक व्यवहाराचे यत्र सुरळीत चालण्याचे आपले कार्य मध्यवर्ती बँकेस हमखास करता यावे ह्याच हेतूने रिझर्व्ह बँक व इतर बँका ह्यांची सांगड लावून दिलेली आहे जनतेस सेळता पैसा पुरवण्याची सामान्य बँकाची शक्ति मर्यादित असते आणि ती मर्यादा ओलाढी गेली असता त्यास मध्यवर्ती बँकेने चलनाचा पुरवठा करावयाचा असतो. त्याचप्रमाणे, वाजवीपेक्षा अधिक पैसा देशात सेळत आहे असे दिसून आल्यास ह्या पुरवठ्याचे

आकुचन करण्याचे कामहि मध्यवर्ती बँकेस करावयाचे असते

इतर देशापेक्षा हिंदुस्थानची आर्थिक स्थिति भिन्न असल्यामुळे तिकडील मध्यवर्ती बँका व हिंदी रिझर्व्ह बँक ह्यांच्या कार्यपद्धतीत व विधायक कामगिरीत तफावत असणे साहजिक आहे. ह्या गोष्टीची जाणीव हिंदी मध्यवर्ती बँकेचा पुरस्कार करणारास प्रथमपासूनच होती हिंदुस्थानसरकार आणि इंपीरिअल बँक ऑफ इंडिया ह्या दोघामध्ये चलनाचा पुरवठा व व्यापाऱ्यांस लागणाऱ्या पैशाचा कर्जाच्या द्वारे पुरवठा ही कामे वाटली गेल्यामुळे जी एक अडचण भासत होती, ती रिझर्व्ह बँकेच्या स्थापनेने दूर झाली आहे आणि हे दोन व्यवहार ह्या मध्यवर्ती संस्थेच्या हाती एकत्रले आहेत इतकेच कार्य रिझर्व्ह बँक अस्तित्वात आल्याने वास्तविक झाले आहे शेतीचा धंदा व सेडेगावी व्यापार ह्याचा सन्ध आधुनिक बँकांशी फारसा येत नाही. त्यास लागणारा पैसा पुरवण्याचे काम सावकार व सराफ करतात ह्या वर्गाचे व्यवहारहि आधुनिक पद्धतीच्या बँकाच्या कक्षेत येत नाहीत बहुजनसमाज व देशातील अत्यंत महत्त्वाचा असा शेतीचा धंदा बँका व रिझर्व्ह बँक ह्यांच्यापासून अलग रहाणे ह्या रीतीने अपरिहार्य आहे रिझर्व्ह बँकेचा हात सेडेगावे व शेतकरी ह्यांचेपर्यंत जाऊन पोहोचत नाही आणि शेतकरी, सावकार व सराफ ह्यास तिचा फायदा मिळत नाही असे झाले म्हणजे दोन्ही बाजूचे कार्य घडत नाही असे झाले. सहकारी पेट्या व बँका सुसघटित असल्याने त्यांचा सन्ध शहरी बँका व रिझर्व्ह बँका ह्यांच्याशी येणे शक्य आहे, आणि म्हणून प्रतिक सहकारी बँकास रिझर्व्ह बँकेशी जोडलेल्या व्यापारी बँकाच्या बरोबरीचे स्थान रिझर्व्ह बँकेच्या कायद्यात दिलेले आहे.

एकदरीने पहाता वर वणिलेली स्थिति असमाधानकारक असल्याने रिझर्व्ह बँकेने तिच्यामधून काहीतरी मार्ग काढावा आणि शेतीच्या ध्याची व सेडेगावी व्यवसायांची पैशाची सोय पहावी ह्या उद्देशाने चौकशी व सूचना करण्याची जबाबदारी त्या बँकेवर कायद्याने टाकण्यात आली. त्या बँकेबाबतच्या कायद्याच्या ५६ व्या कलमान्वये शेती व सराफ ह्यांस रिझर्व्ह बँकेच्या कक्षेत आणण्यासंबंधाने चौकशी व सूचना करावयाच्या होत्या त्याविषयीचा प्राथमिक रिपोर्ट प्रसिद्ध झाला आहे व त्याचा उल्लेख आम्ही "अर्थ"मध्ये मागे केलाच आहे परिस्प्रितीची पहाणी करून रिझर्व्ह बँकेने त्या विषयीचा आपला अभिप्राय सदरहू रिपोर्टात व्यक्त केला आहे मि डार्लिंग ह्यांनी केलेल्या चौकशीचा आधार अर्थातच त्यात घेण्यांत आला आहे सहकारी पेट्या व बँका, सहकारी चळवळ, जमीन गहाणाच्या बँका, शेतकरी वर्ग, सराफ व सावकार ह्यांच्या हिताच्या दृष्टीने रिझर्व्ह बँकेचा रिपोर्ट अत्यंत महत्त्वाचा आहे, हे सांगायला नको "तुर्त काही करता येत नाही" हे त्याचे निराशाजनक सार आहे तरी, त्यात नमूद केलेली स्थिति, विचार व सूचना ह्याची छाननी व विवेचन होणे अत्यंत अवश्यक आहे माहितीपूर्वक मत बनवून रिझर्व्ह बँक व सरकार ह्यास जरूर त्या सुधारणा करावयास लावणे हे जनतेचे कर्तव्य आहे ह्याकरिता, रिझर्व्ह बँकेच्या रिपोर्टाचा योग्य परामर्श घेण्यासाठी प्रस्तुत लेखमाला आम्ही चालू करित आहो. विविध पेशाच्या व दर्जाच्या आमच्या वाचकास ती बोधप्रद व उपयुक्त वाटेल असा आम्हास विश्वास आहे.

गोखले इन्स्टिट्यूटचा स्थापना दिन

प्रो. काळे यांचे व्याख्यान

नवीन आर्थिक धोरणें व नवे आर्थिक विचारप्रवाह

गोखले इन्स्टिट्यूट ऑफ पॉलिटिक्स अँड इकॉनॉमिक्सचा स्थापना-दिन गेल्या रविवारी साजरा झाला त्यावेळीं प्रि गाडगीळ ह्यांनीं सस्थेच्या कार्याची माहिती सांगून प्रो. काळे ह्यास आपलें अध्यक्षीय भाषण करण्याची विनंति केली. ह्या सस्थेची स्थापना १२ जून, १९३० रोजीं म्हणजे सर्व्हिट्स ऑफ इंडिया सोसायटीच्या २५ व्या वार्षिक दिनाचे दिवशीं झाली राष्ट्रीय प्रश्नांचा काळजीपूर्वक अभ्यास करणाराच्या परिश्रमाचा सोसायटीस फायदा मित्रावा, ह्या हेतूनें कै रा ब काळे ह्यांनीं त्यावेळीं सोसायटीस एक लक्ष रुपयाची देणगी जाहीर केली आणि इतर घनिष्ठांच्या सहायाने इन्स्टिट्यूटचें कार्य जोमाने चालेल अशी आशा प्रदर्शित केली सस्थेच्या कार्यक्षेत्रापैकी (राजकारण व अर्थशास्त्र) अर्थशास्त्राकडेच प्रथम लक्ष पुरविण्याचें ठरवून, प्रादेशिक सशोधनात्मक कार्य हातीं घेण्याचें निश्चित झालें स्थानिक स्वरूपाच्या आर्थिक पहाण्या हिंदुस्थानांत अद्याप फारशा झालेल्या नाहींत, त्याकडे सस्थेनें लक्ष देण्यास प्रथम सुरवात केली विद्यार्थ्यांस सशोधनासाठी अशाच स्वरूपाचे विषय निवडून देण्यांत येतात आजूबाजूच्या प्रदेशासबधी आर्थिक सशोधन व चालू उपयुक्ततेच्या प्रश्नांचा आकडेवार अभ्यास, हीं दोन कामे सस्थेनें हातीं घेतलीं इन्स्टिट्यूटच्या आर्थिक परिस्थितीस दरसाल दोहोपेक्षा ज्यास्त सशोधनात्मक पहाण्या झेपत नाहींत, असा अनुभव आहे इपीरियल कौन्सिल ऑफ अॅग्रिकल्चरल रिसर्चनें सस्थेच्या कार्यास थोडीफार मदत करण्यास सुरवात केली आहे गेल्या पाच वर्षांत सस्थेनें पाच सशोधनात्मक निबंध प्रसिद्ध केले आहेत शेतीच्या व्यवसायास 'सर्व्हे मेथड' क्वितपत लागू पडते, हें पहाण्याचें काम इन्स्टिट्यूटने आता अगावर घेतलें आहे. पुणें शहराच्या आर्थिक पहाणीचें चालू असलेलें सशोधन लोकांच्या परिचयाचें आहेच इन्स्टिट्यूटच्या आर्थिक बलाचे मानाने तिचें काम अत्यंत स्पृहणीय आहे, ह्यात शका नाहीं ज्याच्या स्फूर्तीनें व सहायाने ही सस्था जन्मास आली, त्याचें नाव इन्स्टिट्यूटला देण्याचा प्रथम विचार होता तथापि, कै रा ब काळे ह्यांनीं त्यास समति दिली नाही आणि कै गोपाळ कुष्ण गोखले ह्यांच्या नावाशीं ती सबद्ध असावी असा त्यांनीं आग्रह धरला

प्रो. काळे ह्यांच्या व्याख्यानाचा विषय "नवीन वळणाचीं आर्थिक धोरणें आणि सिद्धांत" हा होता प्रारंभी, कै रा ब काळे बहादुर काळे ह्यांची उदारमतवादाची न्या. रानडे ह्यांची परंपरा आणि राजकीय व आर्थिक प्रश्नांचा पद्धतशीर अभ्यास होण्याची त्या परंपरेस अनुसरून असलेली रावबहादुराची इच्छा आणि त्याचप्रमाणे, ती पूर्ण करण्यासाठी त्यांनीं गोखले इन्स्टिट्यूट ऑफ पॉलिटिक्स व इकॉनॉमिक्स ह्या सस्थेस दिलेली उदार देणगी, ह्याचा गौरवपूर्वक उल्लेख करून तिचें कार्य करण्यास प्रि गाडगीळ ह्यांच्यासारख्या अर्थशास्त्र-धुरधर अभ्यासूंची यथायोग्य योजना झाली असल्याचें व्याख्यात्यांनीं सांगितलें जगामध्ये सध्या ज्या विलक्षण राजकीय व आर्थिक उलाढाली चालल्या आहेत त्याच्या दृष्टीनें आर्थिक विषयाची सांगोपांग माहिती जमा करून तिची व्यवस्थित मांडणी करण्याचें मोठें महत्त्व आहे आणि हिंदुस्थानात तर तें विशेष आहे असा प्रस्ताव करून प्रो. काळे ह्यांनीं सदरहु उलाढालींची रूपरेखा काढली ह्यांच्या भाषणांतले महत्त्वाचे मुद्दे खाली दिले आहेत

भाषणांतिल महत्त्वाचे मुद्दे

सध्याचें जग राजकीय तसेच आर्थिक सर्वाधिकार्याचें झालें असून ह्या कालखंडास 'युद्धाच्या तयारीचें युग' असें म्हणावयास हरकत नाहीं.

व्यापार, उद्योगधंदे, बाजारभाव, चलन, हुडणावळ इत्यादींच्या सरकारी नियंत्रणाचा हा काल आहे.

ह्यामुळे मामुली आर्थिक व्यवस्था सर्व राष्ट्रांमध्ये कमी-अधिक प्रमाणात पालटून गेली आहे.

पूर्वीचें कमी अधिक अनिर्बंध आंतरराष्ट्रीय व्यापार बंद होऊन राष्ट्रीय सरकारांनीं केलेल्या कराराप्रमाणे ठराविक मालाची आयात-निर्गत देशाचे दरम्यान होत आहे.

हुडणावळीच्या दरास पूर्वी असलेला सोन्याचा आधार सुटून जरूरीप्रमाणे राष्ट्रीय चलनें हलकीं करण्यात राष्ट्रांनीं परस्पर-स्पर्धा केली आहे. चलनाच्या रक्षणासाठी स्वतंत्र फंड उपयोगात आणले जात असून वरील सर्व व्यवस्था कायमची होऊ पहात आहे.

मालाचें उत्पादन, विक्री व बाजारभाव ह्याचें नियमन सरकारें करित आहेत जर्मनीत हें धोरण परमावधीस पोहोचलें असून ग्रेट ब्रिटनमध्येहि वरील नियमासाठी बोंडें स्थापन झालीं आहेत.

ह्याप्रमाणे आर्थिक व्यवहाराचें नियमन राष्ट्रीय भूमिकेवर राज्यकर्ते करित असल्यानें मामुली, आर्थिक घटनेवर आधारलेले अर्थशास्त्राचे सिद्धांत बदलणे आवश्यक झालें आहे

अर्थशास्त्राच्या इतिहासांत भिन्न भिन्न विचाराचे प्रवाह प्रथम-पासूनच वहात चालले असून ब्रिटिश आर्थिक सिद्धांत हिंदुस्थानच्या परिस्थितीस कसे लागू पडत नाहींत हें न्या. रानडे यांनीं पंचेचाळीस वर्षापूर्वीच मार्विक रीतीनें दाखवून दिलें

राष्ट्रीय भूमिकेवर आर्थिक प्रश्नांचा विचार करण्याची आवश्यकता आणि सरकारनें आर्थिक व्यवहारास इष्ट वळण लावण्याची जरूरी ग्रेट ब्रिटनसारख्या देशातहि भासू लागली आहे हें विशेष आहे

प्रो. केन्स ह्या नामांकित अर्थशास्त्रज्ञाचें उदाहरण येथें देण्याजोगें आहे ब्रिटिश परंपरेत वाढलेल्या त्या तज्ञाने आपल्या नुकत्याच प्रसिद्ध झालेल्या ग्रंथात स्वतः शिकलेल्या व शिकवलेल्या अर्थशास्त्रीय सिद्धांताचा पाया बदलल्यामुळे त्यात फेरबदल करण्याची आवश्यकता प्रतिपादली आहे

बाजारभाव, उत्पादन, व्याजाचे दर ह्याचें योग्य नियमन सरकारनें केलें पाहिजे ह्या अर्थाचा एक लेख प्रो. केन्स ह्यांनीं लंडन टाइम्समध्ये प्रसिद्ध केला असल्याची रॉयटरेने दिलेली माहिती दैनिक वृत्तपत्राच्या वाचकास असेलच

प्रत्येक राष्ट्राने अतर्गत त्यापाराचें व्यवस्थित नियमन केल्यास, बदललेल्या नव्या आंतरराष्ट्रीय परिस्थितीत देशादेशात झगडे होण्याचें आणि सर्वाधिकार्यांच्या हातात सर्व सत्ता जाण्याचें कारण उरणार नाहीं

अर्थशास्त्राची पुनर्रचना करण्याच्या उद्देशाने जर्मनीत एक नवीन संस्था नुकतीच स्थापन झाली आहे

ह्या सर्व गोष्टींवरून हिंदुस्थानात आपल्या विशिष्ट परिस्थितीस अनुसरून योग्य आर्थिक धोरण आणि आर्थिक विचार निश्चित होण्याची आवश्यकता किती आहे, हें ध्यानात येईल.

सरकार ह्या बाबतीत हालचाल करित नसल्यानें आर्थिक उन्नतीचा प्रश्न लोकांनीं हातीं घेतला पाहिजे.

माहिती जमा करून ती पद्धतशीरपणाने पुढें माढण्याचें गोखले इन्स्टिट्यूटचें कार्य ह्या दृष्टीनें अत्यंत महत्त्वाचें आहे.

स्फुट विचार

स्वदेशी व परदेशी लोकरीचे कापड

हिंदुस्थान देश दरिद्री असल्यामुळे येथील सामान्य जनतेस हर-तऱ्हेचे जिनस विकत घेणे परवढावे म्हणून येथील गिन्हाइकांकरिता स्वस्त माल तयार करून परदेशी कारखानदार इकडील बाजारांत पाठवतात. जिनसांची विक्रीची किंमत कमी होण्यास त्यांच्या उत्पादनाचा खर्च कमी करणे प्राप्त होऊन कारखानदार हलक्या दर्जाचा कच्चा माल वापरून त्याचे मोल उतरवतात ह्या कारवाईत मालाची किंमत कमी होते पण स्वस्ताईवरोबर त्या मालाची उपयुक्तता घटते हे ध्यानांत ठेवले पाहिजे. सध्याच्या थंडीच्या दिवसांत गरम वस्त्रे वापरण्याची अवश्यकता भासून हिंदी जनता बाजारांत स्वस्त मिळणारी लोकरीचा पलेंनेल, ब्लॅकट्रे इत्यादि माल खरेदी करते. त्या जातीच्या परदेशांतून येणाऱ्या मालांत शुद्ध लोकरीशी हलक्या प्रकारच्या कच्च्या जिनसांची भेसळ असते ही गोष्ट थोड्याच लोकांच्या लक्षात येते हिंदी लोकरीच्या घडाने संरक्षणाची मागणी केली होती, तिची चौकशी टारिफ बोर्डांनी केली त्यावेळीं भेसळीच्या लोकरी कपड्याची बाब त्यास विचारांत घ्यावी लागली होती आणि बोर्डांच्या रिपोर्टांत ह्या संबंदांतली पुष्कळ बोधप्रद माहिती नमूद आहे हिंदी गिरण्यांत तयार होणाऱ्या लोकरीच्या मालांत ह्या तऱ्हेची गळत करण्याची रीत नाही. परंतु जुने, वापरलेले लोकरीचे जिनस घेऊन, त्यांचा रांधा व सूत करून आणि ते पुन्हा वापरून त्याचे नवे कापड बनवण्याचा प्रघात कांहीं बाहेरच्या देशात आहे आणि असले कापड हिंदी बाजारांत येते व त्याची स्पर्धा स्वदेशी लोकरीच्या मालास सहन करावी लागते हे टारिफ बोर्डांच्या रिपोर्टावरून स्पष्ट दिसते. हिंदी जनतेने लोकरीचा माल खरेदी करताना नुसत्या स्वस्ताईला बळी पडून नये आणि शुद्ध बनावटीचे स्वदेशी जिनस घ्यावे ह्या हेतूने येथील स्वदेशी संघाने सदरहु गोष्ट लोकांच्या नजरेस आणली आहे. हिंदुस्थानांतल्या कारखान्यात तयार होणारे शुद्ध लोकरीचे हर-तऱ्हेचे कापड बाजारात सोडस्कर मिळते, त्याची चौकशी करून जनतेने शुद्ध व खरा उपयोगी माल विकत घ्यावा अशी संघाची शिफारस आहे.

विमा-कंपन्या यशस्वी कशा होतील ?

हिंदुस्थानांत नवीन विमाकंपन्यांस अद्याप वाव आहे, असे नेहेमी सांगण्यांत येते हे विधान कोणत्या अर्थाने खरे आहे, ह्याचे विवेचन श्री ग. स. मराठे, अॅक्चुअरी, ह्यांनी गेल्या आठ-वड्यांत नाशिक येथील सहाय्य विमा कंपनीचे उद्घाटन करताना केले. विम्याची समाजाला अवश्यकता आहे काय व असल्यास ती कशा रीतीने भागविली जात आहे, ह्या प्रश्नांची उत्तरे देऊन आपले देशांत विम्याची वाढ अजून पुष्कळ मोठ्या प्रमाणावर व्हावयास पाहिजे, असा अभिप्राय श्री. मराठे ह्यांनी व्यक्त केला. " विमेदाराला शक्य तितका अधिक भाग विम्याची रकम व बोनस ह्यांच्या द्वारे परत मिळावा आणि उरलेला भाग देसील अशा लोकांच्या हाती पहावा की, ज्याचे कल्याण झाल्याने विमेदारांचेहि अप्रत्यक्ष रीतीने कल्याण होईल. म्हणून, साधारण मनुष्याची, आपले परिचयाचे व हितसंबंधाचे मनुष्यांशी व्यव-

हार करण्याची प्रवृत्ति असते " ह्या दोन गोष्टींचा विचार नवीन कंपन्यांचे बाबतीत केला पाहिजे असे श्री. मराठे ह्यांनी सांगितले. कंपनीला पुष्कळ विम्याचे काम मिळेल, तरच ती कंपनी फायदेशीर रीतीने चालू शकेल, हा सिद्धांत सोदाहरण पटवून देऊन, कंपनीच्या यशास अवश्यक असणारी इतर लक्षणेहि श्री. मराठे ह्यांनी सांगितली. कंपनीजवळ भांडवल चांगले असावे, डायरेक्टर लौकिकवान व जबाबदारी ओळखणारे असावेत, व्यवस्थापक हुशार, विद्वान व कर्तृत्ववान आणि दक्ष असावेत, प्रथमदर्शनीच कंपनीविषयी अनुकूल ग्रह उत्पन्न होईल असे वातावरण निर्माण केले पाहिजे, विमा कंपनी म्हणजे कंपनीवद्दल आभिमान वाटणाऱ्या अनेक व्यक्तींचे एक आनंदी व उद्योगी कुटुंब अशी स्थिति झाली पाहिजे. एजट व डायरेक्टर लोक इत्यादींमध्येहि कंपनीविषयी प्रेम व आत्मविश्वास उत्पन्न झाला पाहिजे. डायरेक्टर लोक हे बहुतेक भागीदारांचे प्रतिनिधि समजले जातात; परंतु ज्या कंपनीला प्रामाणिकपणाचा लौकिक संपादन करावयाचा असेल त्या कंपनीचे डायरेक्टर लोकाना, विमेदारांचे हितांतच भागीदारांचे हित आहे व विमेदार संतुष्ट रहाण्यासाठी भागीदारांचे हित क्षणभर मागे राहिले तरी हरकत नाही, अशी जाणीव पाहिजे. वरील कसोटीस उतरणाऱ्या विमा कंपन्या हिंदुस्थानांत थोड्या आहेत हे लक्षांत घेतां, ध्येयवादी व तत्त्वनिष्ठेने चालणाऱ्या नव्या कंपन्या निघाल्या तर त्या योगाने हिंदुस्थानचे हितच होईल, असा श्री. मराठे ह्यांच्या भाषणाचा निष्कर्ष होता. अलीकडे स्थापन झालेल्या बहुतेक कंपन्यांस हे वर्णन लागू पडत नाही, ह्याची त्यांनी जाणीव करून दिली असल्याकारणाने तत्त्व आणि व्यवहार ह्यांमधील अंतर तोडणे कठिण आहे, हे सिद्ध झाले आहे. श्री. मराठे ह्यांच्या उपदेशानुसार सहाय्य विमा कंपनी चालून तिची भरभराट होवो, असे आम्ही इच्छितो.

लॅकेशायर आणि हिंदुस्थान

ग्रेटब्रिटन व हिंदुस्थान ह्यांचेमध्ये व्हावयाच्या व्यापारी करारा-बद्दल वाटाघाटी चालू आहेत, त्यामध्ये लॅकेशायरच्या गिरणी-वाल्याची विशेष सवलतीची मागणी ही एक अढचण उपस्थित झाली असावी असे दिसते. मॅचेस्टर चेंबर ऑफ कॉमर्सच्या हिंदुस्थान शाखेचे अध्यक्ष, मि. कॅबेल, ह्यांनी गेल्या आठवड्यात काढलेल्या उद्गारावरून हे अनुमान दड होते. लॅकेशायरच्या कापडाची हिंदुस्थानात होणारी आयात घटली आहे ह्याचे कारण जपानची स्पर्धा हे नसून हिंदी गिरण्यांस देण्यांत आलेले फाजील जकातीचे संरक्षण हे आहे असे त्यांनी बोलून दाखविले. आजपर्यंत ब्रिटिश गिरण्यांच्या हलाखीच्या बाबतीत जपानच्या स्पर्धेवर जोर देण्यांत येत असे. जपानची हिंदुस्थानांत होणारी आयात मर्यादित झालेली असल्याने लॅकेशायरच्या कारखानदारांनी आपला आक्षेपाचा मोर्चा तिकडून वळवून त्यांनी हिंदी गिरण्यांवर चाल केली आहे. इंग्लंड हे राष्ट्र हिंदी कच्चा मालाचे जपानपेक्षा मोठे गिन्हाइक असता हिंदुस्थान ब्रिटिश मालास सवलती देऊन त्याच्या आयातीत वाढ होऊ देत नाही हे रास्त नाही, असे म्हणून होऊ घातलेल्या व्यापारी कराराच्या वाटाघाटीचा ब्रिटिश सरकारने फायदा घेऊन येथील देशी गिरण्यास मिळणारे संरक्षण कमी करून घ्यावे अशी स्पष्ट

सूचना मि कॅबेल यानी केली आहे हिंदी गिरण्यांतलें कापडाचें उत्पादन अलीकडे वाढलें असल्यानें ब्रिटिश कापडास येथील बाजारात पूर्वीसारखा वाव मिळत नाही. ही प्रगति कायम राहिल अशा प्रकारचें सरक्षण हिंदी गिरण्यास मिळणें अगत्याचें आहे ह्या बाबतींत लॅकेशायरशी तदजोड व्हावयाची म्हणजे स्वदेशी उद्योगधंद्याची पीछेहाट होणें अपरिहार्य आहे या प्रकारची नुकसानकारक तदजोड करण्यास हिडुस्थान तयार होईल अशी अपेक्षा मि कॅबेल ह्यानीं का करावी ? लॅकेशायरच्या मालास अगोदरच सवलती आहेत, त्यानीं ब्रिटिश कारखानदाराचें समाधान होत नाही हिडुस्थानांतला स्वदेशी धंदा जगवून ह्या देशास परस्पर सवलतीच्या तत्त्वावर ग्रेट ब्रिटनला सहाय करणें शक्य होईल होऊ घातलेला हिंदी-ब्रिटन व्यापारी करार ह्याच तत्त्वावर केला जाणें सरळ आहे

“ बॉन्स को-ऑपरेटिव्ह क्वार्टर्ली ”

वरील त्रैमासिकाचा डिसेंबर, १९३६ चा अंक प्रसिद्ध झाला आहे. अंकाचे सुरवातीस कै. सर लल्लुभाई सामळदास ह्याच्या गुण्यस्मरणात्मक प्रो. काळे ह्याचा लेख आला असून, श्री सी. एम. गाधी, ए. यू. मळजी व एस. आर. वेंकटरामन् ह्यानींहि कै. सर लल्लुभाईबद्दल गौरवप्र लेख लिहिले आहेत. कॅम्पेक्टिन्ची सहकार विषयक कल्पना, डेन्मार्कमधील शेतकऱ्यांतील सहकारी चळवळ, घोलका व धाडुका (जि. अहमदाबाद) तालुक्यामधील सहकारी चळवळीचें निरीक्षण, नवसरी भगी सहकारी मंडळी, बॅक्स कॉन्फरन्सच्या बैठकीची माहिती, इत्यादि वाचनीय लेख क्वार्टर्लीमध्ये आले आहेत पुस्तकावरील अभिप्राय, संपादकीय स्फुटें, सहकारी चळवळीविषयक माहिती, पत्रव्यवहार, इन्स्टिट्यूटचें कामकाज, रजिस्ट्रारचीं सक्च्युलरें, सरकारी ठराव, इत्यादि नेहमीचीं सदरें अंकात आहेतच वरील विविध विषयासंबंधातील लेखांमुळे व माहितीमुळे अंक वाचनीय झाला आहे

स्टॉक एक्सचेंजच्या सभासदत्वावरील निर्बंध दूर करा

मुंबई येथील रोखे बाजाराचें नियंत्रण करणारी संस्था म्हणजे नोटिव्ह शेअर अॅण्ड स्टॉक ब्रोकर्स असोसिएशन, ही होय. ह्या असोसिएशनचें सभासदत्व अत्यंत मर्यादित असून, इतर बाजारात व्यवहार करणारास वरील असोसिएशनचे सभासद होता येत नाही त्यानें इतर ठिकाणचा आपला सवध सोडला तरी याहिने नाही तर असोसिएशनच्या सभासदत्वाची इच्छा बाळगता कामा नये, अशी आज परिस्थिती आहे ह्या कारणानें कपास, सोने—चादी, इत्यादि बाजारामधील व्यवहार व स्टॉक एक्सचेंजमधील व्यवहार ह्यांची पूर्णपणें फारकत होते इतर बाजाराच्या सस्थातून असला कडक निर्बंध आढळत नाही, तरी नोटिव्ह शेअर अॅण्ड स्टॉक ब्रोकर्स असोसिएशनच्या सभासदत्वातील ही अडचण दूर करण्यात यावी अशा अर्थाची सूचना ईस्ट इंडिया कॉटन असोसिएशननें स्टॉक एक्सचेंज इन्कायरी कमिटीकडे केली आहे

प्राप्तीवरील करासंबंधीच्या चौकशीचा रिपोर्ट

हिडुस्थानातील प्राप्तीवरील कराच्या आकारणीच्या पद्धती संबंधी चौकशी करून सूचना करण्याचें काम दोन ब्रिटिश तज्ज्ञांकडे सौंपविण्यात आलें होतें व त्याचे मदीस मुंबईचे इन्कम टॅक्स कमिशनर, खान बहादूर जे. बी. वाच्छा, हे देण्यात आले होते कमिटीनें आपला रिपोर्ट सरकारकडे सादर केला असून, त्यावर तिघांच्याहि सहाय आहेत कमिटीच्या सूचना येत्या वर्षाच्या अदाजपत्रकात अतर्भूत होण्याचा फारसा संभव नाही रिपोर्टीवर प्रांतिक सरकाराचें व व्यापारी मंडळ्यांचें मत मागविण्यांत येईल.

परदेशांतील ठेवींपासून ब्रिटनला दरसाळ २३ अब्ज रु.

ग्रेटब्रिटनमधील नागरिकांनीं आपले पैसे इतर देशाच्या सरकारी रोख्यात व व्यापारी मंडळ्यांचे भागात गुंतविलेले आहेत, त्यावर मिळणारी व्याजाची रकम फारच मोठी असते ग्रेट ब्रिटनमध्ये भाडवलाचा पुरवठा मुबलक असल्यानें, भारी व्याजाच्या अपेक्षेनें तेथील लोक आपल्या रकमा इतरत्र गुंतविण्यास तयार असतात कजें उभारण्याचें केंद्र म्हणून लंडन शहराची सर्व जगभर ख्याति आहे १९२९ ते १९३५ ह्या मुदतीत परदेशांतील ठेवींपासून ब्रिटिश नागरिकांस किती प्राप्ती झाली, ह्या संबंधातील आकडे येथें दिले आहेत:—

१९२९	१९३१	१९३३	१९३५
(कोटि रु.)	(कोटि रु.)	(कोटि रु.)	(कोटि रु.)

इतर देशांतील सरकारी

व म्युनिसिपालिट्यानीं

उभारलेलीं कजें

ग्रेटब्रिटनमध्ये नोंदले-

त्या ब्रिटिश कपण्या

इतर देशात नोंदलेल्या

कपण्या

इतर ठेवी

८४	८९	७९	७९
११२	६४	५५	६६
८१	५३	४५	५५
२३	१७	१४	१९

३००	२२३	१९३	२१९
-----	-----	-----	-----

१९३३ सालानंतर मदी कमी होऊन व्याजाच्या उत्पन्नात वाढ झालेली आढळून येते, तथापि आर्थिक मदीच्या पूर्वीइतकी मिळकत अद्याप होऊ लागलेली नाही सरकारी रोख्यांवरील व्याजांत फारसा फरक पडलेला नाही, परंतु व्यापारी कपण्यांच्या डिबिड्डमध्ये मात्र उतार झालेला दिसत आहे कपण्यांस वाढतें काम मिळून व त्यापासून नफा उरून त्याचें डिबिड्डमध्ये रूपांतर होण्यास वेळ लागतो ह्या कारणानें आर्थिक मदीची तीव्रता कमी होत असली तरी कपण्याचें डिबिड्ड त्या मानानें वाढलें नाही, हें वरील कोष्टकावरून स्पष्ट होत आहे ग्रेटब्रिटनला इतर देशांतून दरसाळ सुमारे २३ अब्ज रुपयांचें येणें निघतें. माल पाठवून त्याच्या मोबदला माल मागवणें हा सरळ व्यवहार झाला मागे केव्हातरी परदेशात पाठविलेल्या मालाची किंमत येणें कर्ज धरून त्यावरचें व्याज अखड भोगीत बसणें, हें श्रीमतीचें लक्षण आहे हा अदृश्य व्यापार सरकारी अहवालात स्पष्टपणें नोंदला जात नाही, तथापि पैशाचे मोलात त्याचें महत्त्व किती आहे, हें वरील आकड्यावरून घ्यानात येईल. व्याजाच्या ऐवजी ब्रिटिशांचें परदेशातून कोट्यवधि रुपयाचें वार्षिक येणें असतें ह्याच्या उलट, हिंदी जनतेत दरवर्षास व्याजाचें देणें घाबें लागतें आणि व्याजाचीहि आयात व निर्गत मालाच्या स्वरूपात होते. मालास अलीकडे अपुरी मागणी असल्यानें हिडुस्थान सोने परदेशीं पाठवून आपलें देणें भागवीत आहे

UNEMPLOYMENT
NO MORE

अखिल हिडुस्थानांत पहिल्या

प्रतीचें सरकारमान्य

झारापकर टेलरिंग

कॉलेज

आप्पा बळवंत चौक, पुणे २

[माहितीपत्रक भागवा]

वारशावरील कर

अमेरिकेंतल्या नवकोटि नारायणांच्या इस्टेटी

हिंदुस्थानात सरकारी उत्पन्न वाढवण्याच्या प्रश्नाचा जेव्हा जेव्हा विचार होतो तेव्हा तेव्हा मृत माणसाच्या इस्टेटीवर आणि वारसदारास मिळावयाच्या जिद्दीवर कर बसवण्यात यावा अशी सूचना करण्यात येते ह्या देशात श्रीमान् माणसाची संख्या लहान, त्याच्या वारशावरील करापासून होणारे उत्पन्न अल्प आणि अशा कराची आकारणी व वसुली करण्याच्या मार्गांत अडचणी अनेक ह्या कारणामुळे वरील सूचना आजवर येथे ग्राह्य समजण्यात आलेली नाही प्राप्तीवरील कराप्रमाणे वारशावरील कर ग्रेटब्रिटन, अमेरिका वगैरे सपन्न देशात न्याय्य गणला जातो आणि त्याचे योगाने सरकारी तिजोऱ्यात उत्पन्नाची चांगली भर पडते अमेरिका हे नवकोटि नारायणांचे राष्ट्र असल्याची प्रसिद्धी आहे आणि तेथे हा कर तेथील मध्यवर्ती सरकारच मुख्यत्वे करून गोळा करतें. तीन वर्षांपूर्वी इस्टेटीच्या ४५ टक्के ह्या कमाल प्रमाणात कराची आकारणी होत असे आतां हा दर ७० टक्क्यापर्यंत चढवण्यात आला आहे मिळकत ज्या मानाने ज्यास्त त्या मानाने कराच्या आकारणीचा दर ज्यास्त हें प्राप्तीवरील कराचे तत्त्व वारशावरील करासही लागू आहे. ह्यामुळे ७० टक्क्याचा दर सर्व इस्टेटीवर आकारला जात नसून त्याच्या सर्वांत वरच्या अंशावर बसतो, आणि आणि खालच्या अशावर कमी कमी दराची आकारणी होते. सहवीस हजार रुपयापेक्षा कमी किमतीच्या इस्टेटीवर कर घेतला जात नाही. सहवीस हजार ते बावन हजारपर्यंतच्या इस्टेटीवर ४ टक्के दर आहे, पुढे दर सहवीस हजार रुपयांच्या वाढाव्यास २ टक्के अधिक असा क्रम अडीच लाख किमतीच्या इस्टेटीपर्यंत लावलेला आहे. सहवीस लक्ष ते चाळीस लक्ष ह्याचे दरम्यानच्या कराचा आकार ३२ टक्के आहे सव्वाकोटि रुपयाची मर्यादा इस्टेटीनें गाठली की ५६ टक्के लागू होतात आणि अडीच कोटि ते सव्वा पाच कोटि ह्याचे दरम्यानचा दर ६७ टक्के इतका बसतो. शेवटी, १३ कोटि वरच्या इस्टेटीपैकी ७० टक्के सरकारी तिजोरीत घेतले जातात.

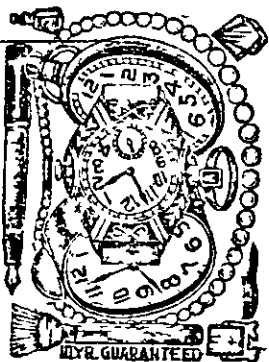
वारसाकराच्या आकारणीचे नवे व वाढलेले दर निश्चित झाल्यापासून फार मोठ्या इस्टेटी त्याच्या तढाल्यात आलेल्या नाहीत तथापि, तत्पूर्वीची काही उदाहरणे अमेरिकेच्या श्रीमंतीवर उत्कृष्ट प्रकाश पाडतात. १९३१ मध्ये मि बेकर ह्या नावाचे एक नवकोट नारायण वारले कराच्या कक्षेत येणाऱ्या त्याच्या जिद्दीची किंमत सुमारे २० कोटि रुपये भरली आणि

तिच्यावर सुमारे ३ कोटि रुपयांचा कर घेण्यांत आला. तंवासूच्या धंधावर श्रीमान् बनलेल्या मि ड्यूक ह्या नावाच्या धनिकाची जिद्दी सुमारे २४ कोटि रुपये होती आणि तिच्यापासून अमेरिकेच्या राष्ट्रीय तिजोरीस २३ कोटि रुपये मिळाले मि रायन ह्या रोल्याच्या उलाढाली करणाऱ्या धंदेवाल्याने आपल्या मार्गे ३६ कोटि रुपये ठेवले आणि त्यातून ७ कोटि रुपये सरकारी तिजोरीत गेले. नातेवाइकांस देणगी म्हणून दिलेल्या रकमावर कराचा दर माफक असल्यामुळे कित्येक लोक कर वाचवण्यासाठी अशा देणग्या देत असतात आणि त्यांचा हेतु योग्य आहे किंवा नाही ह्याबाबत वाद उपस्थित होतात कायदेशीर पळवाट काढण्याचे ह्याच प्रकारचे दुसरेहि प्रयत्न करण्यात येतात. वाढलेल्या कराचा उपयोग सरकार लोकहिताच्या कार्याकडे करणार असल्याने धनिकांनी आपल्या संपत्तीमधून ह्या कामासाठी निराळ्या देणग्या देण्याची आवश्यकता राहिलेली नाही असेहि कित्येक श्रीमान् लोकांस वाटू लागले आहे. मि. स्ट्राउस ह्या नावाच्या गृहस्थाने सुमारे १५ लक्ष रुपये धर्मादायासाठी देण्याचे ठरविले असता ह्या कारणासाठी मृत्युपूर्वी थोडे दिवस त्यांनी आपला हा वेत बदलला. स्वतःची कर्तबगारी किंवा नशीब ह्यांच्या जोरावर कोणीहि संपत्ति संपादन केली असली तरी तिच्यावर समाजाचा व राष्ट्रान्ना हक्क आहे हें तत्त्व आतां प्रस्थापित झाले आहे, हें प्रस्तुत विवेचनावरून ध्यानांत येईल.

धुळे डिविडिजन (प. खानदेश) फील्ड वर्कर्स कॉन्फरन्स

नंदुरबार येथे श्री. प्रभु, असि रजि. को. सोसायटीज, धुळे याचे अध्यक्षतेसाली ता. १३/१२/३६ रोजी फील्ड वर्कर्स कॉन्फरन्स झाली. सदर प्रसंगी ज्या त्या भागाचे सुपरवायझर्स, बँकइन्स्पेक्टर्स, ऑडिटर्स, व युनियन प्रतिनिधी हजर होते सदर सभेत व्याजाची सवलत, नवीन कर्ज देण्याचे धोरण, तसेच हल्लींच्या खालावलेल्या परिस्थितीत खालच्या वर्गांच्या सोसायट्या सुधारण्याबाबत उपाययोजना वगैरेसबर्धी महत्त्वाची वाटाघाट होऊन त्या हद्दीनें ठराव पास करण्यात आले. वरील प्रकारचे धोरण ठरवितेवेळीं श्री रमणीकराय, मॅनेजर मुं. प्रो. को बँक, व धुळ्याचे सीनियर इन्स्पेक्टर श्री काळे यानीं कॉन्फरन्समध्ये भाग घेऊन कॉन्फरन्स यशस्वी केली. मे असि. रजिष्ट्रार यानीं सर्वांचा मोकळेपणाने सल्ला घेतला. कॉन्फरन्सला हजर असलेले फील्ड वर्कर्स यांची उतरण्याची वगैरे व्यवस्था रा.उपाचार्य, नंदुरबार सुपरवायझर, ह्यांनी उत्तर प्रकारे ठेविली हें भूषणावह होय तसेच नदुरबार युनियनचे प्रेसिडेंट रा. सोमजी लाटेवारी ह्यांनी कॉन्फरन्सचे बाबतीत मेहनत घेतली

फक्त १ रु. ८ आण्यास ३ घड्याळें व १२९५ फॅन्सी वक्षिरे

आमच्या मधुर वासाच्या ओटो रोसच्या १६ कुप्या १ रु ८ आण्यास एकदम घेणारास एक सोनेरी मुलाम्याचे डमी रिस्ट बॉच, एक पट्टा, एक रेल्वे टाईम डमी पॉकेट बॉच, एक सेफ्टी वस्त्रा, एक हजामतीचा साबण, एक आरसा, एक फणी, एक पावडरचे पाकीट, क्लिपसकट एक पेन्सिल, एक सिगारेट केस, एक आगपेट्याची डबी, एक सिगारेट लाइट, एक हानरूमाल, एक आगढी, एक कात्री, एक सासळीसकट विल्ल्याची रिंग, एक पेन्सिल स्क्रू, १२ कॅरेट रोल्ड गोल्ड निफाचे फाउंटनपेन, ५५५ फूट फोकसचा टॉच (किंवा) मजबूत यंत्रसामुग्रीचे व पांच वेई गॅरटीचे एक जर्मन 'बी' टाईम पसि पॅकिंग व पोस्टेज १२ आणे वेगळे

EASTERN TRADING CO.

Post Box No. 12204, CULCUTTA (24)

वायद्याचे करार: जॉबर व ब्रोकर ह्यांमधील लढा

इंडियन मर्चंट्स चेंबरचा अभिप्राय

मुंबईच्या रोखे बाजाराचे व्यवहारात सुधारणा सुचविण्याकरिता नेमलेल्या कमिटीकडे इंडियन मर्चंट्स चेंबरने आपले मत पाठविले आहे. वास्तविकपणे जरूर असलेल्या व्यवहारापेक्षा अनेक पटींनी खरेदी-विक्री करण्याची रोखे बाजारातील पद्धति दलालास व पैसे गुंतविणारांसहि हानिकारक आहे, असे मत सार्वत्रिक असल्याचे चेंबरच्या कमिटीस आढळून आले. रोखीनेच फक्त व्यवहार केले असता अशा तऱ्हेच्या मोहास आळा बसेल. तथापि, नेटिव्ह स्टॉक व शेअर ब्रोकर्स असोसिएशनला वायद्याचे करारहि समत असल्याने व करार दर महिन्यास पुढे ढकलत नेण्याची तरतूद असल्याने भरमसाट खरेदी व विक्री करण्यात धोका रहात नाही. औद्योगिक मंडळ्यांच्या भागांस कायम मागणी राहून त्यांच्या किंमतीत विशेष चढ-घट होऊं नये, ह्या दृष्टीने वायद्याचे करार समर्थनीय ठरेल व भांडवलाचा पुरवठा कायम होत रहावा ह्याकरिता ही सवलत देणे श्रेयस्कर वाटले, तरी अशा व्यवहारावर नियंत्रण घालणे इष्ट आहे, असे चेंबरचे मत आहे.

चेंबरच्या पत्रकातील दुसरा मुद्दा, कित्येक ब्रोकर जॉबरचेहि काम करतात, त्या बाबतचा आहे. लंडन येथील स्टॉक एक्सचेंजमध्ये, तेथील सभासदाचे ब्रोकर व जॉबर असे दोन वर्ग करण्यात आले आहेत ब्रोकर हा आपल्या गिऱ्हाइकाच्या ऑर्डरी जमा करून त्याची खरेदी अगर विक्री घडवून आणीत असतो. ह्या उलट, जॉबरचा सबंध एक्सचेंजचे बाहेरील कोणत्याहि इसमाशी असत नाही त्याचे व्यवहार इतर जॉबर व ब्रोकर ह्यांचेही फक्त चालतात मुंबईच्या रोखेबाजारातील जॉबर मात्र सासगी गिऱ्हाइकाशीहि व्यवहार करतात आणि त्या कारणाने घोटाळा निर्माण होतो. आपल्या गिऱ्हाइकाची खरेदीची अगर विक्रीची ऑर्डर असली, तर हे जॉबर स्वतः प्रथम आपल्या नांवाने खरेदी अगर विक्री करून मगला नफा खातात व नंतर आपल्या गिऱ्हाइकास हे व्याहार वर्ग करतात. ह्याकारणाने खऱ्या ब्रोकरशी जॉबरची अनिष्ट स्पर्धा होऊन ब्रोकर लोकांचे नुकसान होते प्रत्येक वर्षाचे सुरवातीस आपण जॉबर अगर ब्रोकर म्हणून काम करणार हे सभासदाकडून लिहून घेऊन त्याप्रमाणे त्यास वागण्यास लावावे, अशी चेंबरने सूचना केली आहे.

रोखे बाजाराच्या व्यवस्थापक मंडळात १६ सभासद असावेत व त्यामध्ये मर्चंट्स चेंबर, मुंबईची प्रॉफ असोसिएशन व प्रातिक असेंब्ली ह्यांच्या प्रतिनिधींचा समावेश व्हावा असेहि चेंबरने सुचविले आहे.

जत्रांमधील करमणुकीचा धदा

जत्रा व प्रदर्शने ह्यामध्ये रहाट, चक्रे, जादूगिरी, चित्रे, पुतळे इत्यादि करमणुकीचे खेळ लावण्याचा धदा हिंदुस्थानात चालतो, हे सुप्रसिद्ध आहे जनतेच्या करमणुकीचा हा उद्योग ग्रेटब्रिटनसारख्या पाश्चात्य देशातहि लोकप्रिय आहे. यामध्ये ७० हजार लोकांस आज काम मिळत असून २२ कोटी रुपयांचे भांडवल गुंतलेले आहे दरवर्षी सुमारे अडीच कोटी लोक निरनिराळ्या वेळी व निरनिराळ्या ठिकाणी भरणान्या जत्रा पहावयास जातात, असा अंदाज आहे ग्रेटब्रिटनमध्ये भरणान्या जत्रांत जनमन-रंजनाचा धदा करणाऱ्या लोकांची अत्यंत कार्यक्षम अशी संघटना आहे.

Fergusson College Rd. Poona 2. Phone No 513

DECCAN TALKIES

"His Brother's Wife"

M. G. M Picture

Starring

Barbara Stanwyck & Robert Taylor

From Wed. 20th to Fri 22nd

"Crime & Punishment"

A Columbia Picture. [with Edward Arnold

From Sat 23rd to Tue 26th

हंस पिकचर्सचा २ रा

अद्वितीय बोलपट

धर्मवीर

मिनर्वा टॉकीजमध्ये पहा

लेखक : प्रि. अत्रे

—भूमिका—

बाबूराव पेंढारकर,
रत्नप्रभा,

विनायक,
इंदिरा वाडकर.

स्वदेशी रग्ज आणि ब्लँकेट्स

शभर टक्के अस्सल लोकरांचे असल्याकारणाने विदेशी कापूस मिसळलेल्यापेक्षा उबेस श्रेष्ठ.

किंमत रु. २-३-० पासून

महाराष्ट्र स्वदेशी स्टोअर्स, ४६३ बुधवार, पुणे

स्थापना १९२०

प्रथम मुंबई सरकारने व कोल्हापूर सरकारने मान्य केलेले

जाधव टेलरिंग कॉलेज

मॅट्रिक पास विद्यार्थ्यांकरिता ६ महिन्यांचा स्पेशल कोर्स, स्पेशल फी; शिवाय सरकारी परीक्षेस बसविले जाईल या सवलतीचा फायदा घ्या. ता १५ जाने. आंत नावे नोंदवा [४९७ बुधवार, पुणे २

दि बँक ऑफ इंडिया लि.

३१ डिसेंबर १९३६ अखेर सपलेल्या वर्षी बँक ऑफ इंडियास, मागील वर्षीतून ओढलेले रु ६,०३,९९०-४-७ धरून एकूण झालेला नफा—२६,६७,१७१ रु १५ आणे ४ पै

चालू वर्षाचा प्राप्तीवरील कर व सुपरटॅक्स देण्यास लागणाऱ्या रकमेची तरतूद .. १,५०,००० ०-०

३० जून १९३६ रोजी पहिल्या सहामाहीचे १० टक्के दराने डिविडंड देण्यात आले, त्याबद्दल दिलेली रकम . ५,००,०००-० ०

नफा वांटणीकरिता आता २०,१७,१७१
१५ आ ४ पै राहातात

३१ डिसेंबर अखेरच्या वर्षाचे १० टक्के दराने करमाफ डिविडंड कायम करण्याचे ठार्यरेक्टरानी ठरविले आहे ... ५,००,०००-० ०
प्रत्येक भागास आठ आणे (दरसाल १%)

प्राप्तीवरील कर माफ बोनस १,००,०००-०-०
बँकेच्या मालमत्तेचे खाती वर्ग २,५०,०००-०-०
कॉन्टिन्जन्सी रिझर्व्ह २,५०,०००-०-०
बँकेच्या रिझर्व्ह फंडाकडे वर्ग १,५०,०००-०-०

पुढील वर्षात ओढण्याकरिता (नोकर वर्गात बोनस दिल्यास तो ह्यातून घ्यावयाचा आहे) ६,६७,१७१-१५-४

मोटारीच्या व्यापारांत अमेरिकेचे अग्रेसरत्व

१९३५ साली सबद जगात मिळून ३,७०,००,००० मोटरगाड्या वापरात होत्या ह्यापैकी ४६,४८,७०० गाड्या ब्रिटिश साम्राज्यातील देशांमध्ये उपयोगात आणल्या जात होत्या अमेरिकेत २ कोटी ६० लक्ष मोटरगाड्या सपल्या, ग्रेटब्रिटनचे वाटणीस फक्त २० लक्ष गाड्या आल्या. क्षेत्रफळाचे मानाने पहाता मात्र ग्रेट ब्रिटनमध्ये दर चौरस मैलास २२, फ्रान्समध्ये १० व अमेरिकेत ९ गाड्या, असे प्रमाण पडते हिंदुस्थानात १० चौरस मैलास एक गाडी इतके अल्प प्रमाण आहे लोकसंख्येच्या दृष्टीने विचार केला असता, अमेरिकेतील प्रत्येक पाच माणसागणिक एक मोटार आहे ब्रिटिश साम्राज्यात १०६ माणसांचे वाट्यास एक मोटार येते, तर जगातील उरलेल्या भागात २७८ १ असे प्रमाण पडते १९३५ साली अमेरिकेने ४० लक्ष मोटारी तयार केल्या हा आकडा ग्रेटब्रिटनमधील उत्पादनाचे दसपट आहे ऑस्ट्रेलिया व दक्षिण आफ्रिका ही मोटारीची सर्वांत मोठी गिन्हाइके आहेत मोटार सायकली जर्मनीमध्ये सर्वांत अधिक लोकप्रिय आहेत ग्रेटब्रिटनमध्ये मोटार सायकलीचे उत्पादन जर्मनीचे खालोखाल होते.

ऑविसीनियाच्या माजी बादशाहांची हलाखी.

ऑविसीनियाचे माजी बादशाहाम स्वदेशत्याग करून जवळचे किडुकामिडुक विकून गुजारा करण्याची पाळी आली आहे त्यांनी आपली चादीची भांडीकुडी लिलावाने विकली, त्याचे सुमारे ३० हजार रुपये आले त्याचेजवळ सुमारे वीस लक्ष रुपये किमतीचे कंपनीचे शेअर आहेत पण ते विकून त्याचा रोकड पैसा ह्या माजी राजास उभा करता येईल किंवा नाही, ह्याविषयी शका आहे हे शेअर बादशाहाच्या मालकीचे नसून आपण जिकलेल्या राज्याच्या मालकीचे आहेत, असे इटलीचे म्हणणे आहे

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र, लि.

लक्ष्मीरोड, पुणे

तारेचा पत्ता . MAHABANK : फोन नं ५७२

अधिकृत भांडवल : : : १०,००,०००

विक्रीस काढलेले भांडवल: ५,००,०००

खपलेले भांडवल : २,०९,६५०

रोख भरलेले भांडवल . १,०४,५२५

दर शेअरची किं. : रु. ५०

चालू ठेवी द. द. शेंकडा १॥ टक्के व्याजाने स्वीकारल्या जातात.

सेव्हिंग बँक ठेवीवर चेक स्वीकारून द. द. २॥ टक्के व्याज दिले जाते

मुदतीच्या ठेवी तीन महिन्यापासून पाच वर्षांपर्यंत स्वीकारल्या जातात. व्याजाच्या दराबद्दल बँकेकडे चौकशी करावी

कॅश, सोने, चादी, माल, सरकारी कर्जरोखे किंवा व्यक्तिशः पतीवर रक्कम दिल्या जातात

कॅशोडिट अगर ओव्हर ड्राफ्ट खावरहि कॅश दिली जातात

चेक, बिले, ड्राफ्ट, हुड्या, पेन्शन, बिले वगैरे वसूल करून दिली जातात

कर्जरोख्याची सरदेवीविक्री त्यावरील व्याज जमा करणे ही कामे केली जातात

या बँकेवर सातेदाराने काढलेले चेक, सेंट्रल बँक, मुंबई कमिशनशिवाय वसूल करून देते सात्यात भरलेले मुंबई बँकांवरील चेक कमिशनशिवाय वसूल केले जातात. शेअर सरदेवीबद्दल व व्यवहाराच्या नियमाबद्दल बँकेकडे चौकशी करावी

एम व्ही गोखले,
मॅनेजर

धी सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया लि.

कडून

हिंदुस्थानातील प्रजेच्या हितासाठी अनेक

नाविन्यपूर्ण उत्कृष्ट योजना.

होम सेव्हिंग खाते | सोने विक्री खाते
५ तोळे व १० तोळे लगडी

चालू खाते | सिफ डिपॉझिट व्हॉल्ट खाते | विमा खाते

त्रैवार्षिक कॅश सर्टिफिकेट | एक्झिक्यूटर आणि ट्रस्टी खाते

सविस्तर माहितीकरिता पत्रव्यवहार करा.—

स्वदेशप्रेमी लोकानी स्वदेशी संस्थेला उत्तेजन देणे हे त्यांचे कर्तव्य आहे जनतेची सेवा करणे हेच आमचे ध्येय आहे वरील स्वदेशी संस्थे-

कडून मिळणाऱ्या फायद्याचा अनुभव प्रत्येकाने घ्यावा

सो. न. पोचखानवाला,
मॅनेजिंग डायरेक्टर

दूधपुरवठ्याची नवी सहकारी योजना

मुंबई शहरात सहकारी तत्वावर दुधाचें उत्पादन आणि विक्री करण्याची एक योजना श्री. बी. जी. आठल्ये ह्यांनी तयार केली आहे.

दुधाचें उत्पादन करण्याचें काम असोसिएटेड को-ऑपरेटिव्ह डेअरीज लि कडे राहिल व कन्झुमर्स को-ऑपरेटिव्ह यूनियन लि ही दुधाच्या पुरवठ्याकडे लक्ष देई. (१) दूध देणाऱ्या सुमारे १० म्हशी आणून व रोजी १७० पौड दूध पुरविण्याचें कबूल करून खेरीज (२) वरील दोन्ही सस्थांचा एक एक भाग घेणारा असोसिएटेड को-ऑपरेटिव्ह डेअरीज लि. चा सभासद होऊ शकेल प्रत्येक सभासदास जनावरांची खरेदी-विक्री, कडव्याची वगैरे खरेदी, इत्यादि बाबतीत स्वातंत्र्य राहिल. तथापि, कन्झुमर्स को-ऑपरेटिव्ह यूनियनशी केलेला करार नीट पाळला जावा, ह्याप्रीत्यर्थ सभासदाची एक मॅनेजिंग कमिटी नेमण्यात येईल एका पगारी सभासद-मॅनेजिंग सुपरिटेंडेंट-कार्वी कमिटी कारभार पाहिल

बीव्हे डेव्हलपमेंट डिपार्टमेंटच्या मालकीच्या कादिवली येथील जमिनीपैकी २०० एकर जागा श्री आठल्ये ह्यांनी मुकर केली आहे रेल्वे स्टेशनापासून दीड मैलावर ही जागा असून तीत पाणी-पुरवठाही मुबलक आहे सरकारकडून जागा भाड्याने घेण्याबाबत वाटाघाट चालू आहे सुशिक्षित गवळ्याची वसाहत करण्याचा हा प्रस्तुत प्रयत्न आहे. श्री आठल्ये ह्यांनी दुधाच्या उत्पादनाच्या व विक्रीच्या उत्पन्नसचिचे आकडे दिले आहेत, त्यावरून सदरहु योजना यशस्वी होईल असा भरवसा वाटतो

कन्झुमर्स यूनियन ही सस्था नियंत्रित भाडवलाची कंपनी असून तिचें भाडवल पाच लाखाचें आहे ५० हजाराचे भाग सपल्याबरोबर तिच्या कामास सुरवात होईल दररोज उत्पादन होणाऱ्या १२५ मण दुधापैकी ६० मण दूध घाउक विकलें जाईल व जवळ जवळ तितकेंच दूध घरोघर नेऊन घालवें लागेल दहा केन्द्रातून ह्या दुधाची वाटणी केली जाईल

चागलीं जनावरें खाटकांच्या ताबडीतून वाचवून, दुभत्या जनावरांची निपज करणें व पारठ्या जनावरास पोसून नव्या जनावरास बाव्या लागणाऱ्या किंमतीत बचत करणें, ह्या दृष्टीनेंही प्रयत्न करण्यात यावयाचा आहे कादिवली येथील योजना यशस्वी झाल्यास तापी व नर्मदा खोऱ्यात सुरती म्हशींचे गोठे करण्याचाहि विचार आहे शहरात दूध महाग मिळतें, परंतु खेडेगावात त्याचें स्वस्त किमतीत उत्पादन होऊ शकतें ह्या दोहोंचा संयोग घडवून आणणारी ही योजना यशस्वी होईल अशी अपेक्षा आहे.

दि साऊंड बँकिंग कॉर्पोरेशन लि.

[स्थापना सन १९३५]

९३।१ लक्ष्मीरोड, पुणे शहर

कामाची वेळ —

दररोज सकाळीं १० ते ३, शनिवारी १० ते १

चालू ठेवी द. सा. द शें. २ टक्के व्याजानें स्वीकारल्या जातात.

सेविंग बँक ठेवींवर द सा द शें. ३ टक्के व्याज दिलें जातें

मुदतीच्या ठेवी ३ महिन्यापासून ३ वर्षेपर्यंत स्वीकारल्या जातात व्याजाचे दराबद्दल बँकेकडे चौकशी करावी.

कर्जः सोनें, चांदी, सरकारी रोखे, वगैरे तारणावर रकमा दिल्या जातात

म्यानेजिंग एजंटस्

POONA CIRCULATING LIBRARY

Deccan Gymkhana, POONA 4

Magazines & Books supplied in your own home. Over 100 different English Marathi, Hindi, Bengali, Gujrati, French & German journals to choose from.

For particulars see or write to —

D P ATHALYE,
Proprietor

S. B. JOSHI & Co.

ENGINEERS & CONTRACTORS

41' A, Bruce Street,
Bombay

716 Sadashiv Peth,
Poona City

वास्तुशास्त्रज्ञ व घरमालक

आमचा इमारतीच्या बांधकामाचा चुना शिफारसपूर्वक व अगत्यानें वापरतात.

“ गिलाव्याचा चुना हा तर आमचे चुन्याचे ध्यातील विशेष होय ”

भाऊ गंगाधर साठे,

बिल्डिंग कॉन्ट्रक्टर व मळलेल्या चुन्याचे व्यापारी,
५१२ सदाशिव, चिमण्या गणपती चौक, पुणे २

महिंद्रकर बदर्स ह्यांचे

गिरगांव, मुंबई

थंडी-

करतां

झारापकर टेलरिंग कॉलेज

सरकारी परीक्षेचा निकाल व बक्षिससमारंभ

थेथील सरकारमान्य झारापकर टेलरिंग कॉलेजचे सरकारी परीक्षेला बसलेले पुढील सर्व विद्यार्थी पास होऊन शे १०० टक्के निकाल लागला

१ श्री. मुजावर डी आर इचलकरजी, २ शेटी के एन मगळूर, ३ टेकवडे एस. एम. पुरदर, ४ अडविरकर एस. व्ही. रत्नागिरी, ५ कुळकर्णी एम. एम खानदेश ६ पुराणिक जी. सी जळगाव, ७ देशपांडे आर. आर जमखडी, ८ जोशी व्ही जी सावतवाडी, ९ पुजारी व्ही आर नागपूर, १० कपलाने एम एस. आळदी

उत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांचे अभिनंदन करण्यासाठी प्रो रा वि. ओतुरकर एम ए याचे अध्यक्षतेखाली सभा भरली होती त्या वेळी प्रभात सिनेटोनेचे श्री. वसतराव देसाई, श्री जवखेडकर, श्री. पटेल, श्री टेकरवडे, श्री पाठक, श्री, गोडबोडे, श्री. शेटी, श्री. मठ, श्री. जोशी, इत्यादींची विद्यार्थ्यांच्या अभिनंदनपर भाषणे झाली शेवटी प्रो ओतुरकर यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शक होतील अशातऱ्हेचे विचार मांडले. अल्पोपाहार होऊन सभा विसर्जन झाली.

जाधव टेलरिंग कॉलेज, पुणे

१०० टक्के फर्स्टक्लास पास

कमिटी ऑफ डायरेक्शन फॉर टेक्निकल एज्युकेशन, बॉम्बे प्रेसिडेन्सीतर्फे घेण्यात आलेल्या टेलरिंग-कॉलेजच्या परीक्षेत प्रथम सरकारमान्य जाधव टेलरिंग कॉलेजचे खालील सर्व विद्यार्थी फर्स्टक्लासमध्ये पास झाले

१ वरपे विनायक लक्ष्मण (पुणे), २ आत्मकोर-सेम्पसन डेव्हिड (सिकंदर), ३ पानट वसंत शंकर (इ सा), ४ मिसेस ए जॉर्ज डेव्हिड (हैद्राबाद), ५ गोडसे गजानन दत्तात्रय (पुणे), ६ नायक चिमणलाल शहा (अहमदाबाद), ७ आमरराज पॉल ब्रेनिडिक्ट (सिकंदराबाद), ८ पतंगे तुकाराम मिठाप्पा (सोलापूर), ९ धारवाडकर मध्व भगवंत (धारवाड), १० मायकेल बरेटो (पुणे), ११ बेंद्रे वामन दत्तात्रय (पुणे), १२ घोडे वसंत विठ्ठल (कुलाबा), १३ चावडा माधवजी नारायणजी (पुणे), १४ करमाळेकर पांडुरंग विष्णू (बीड)

“शेतकी आणि शेतकरी”

ह्या मासिकाच्या जानेवारी, १९३७ च्या अंकात ग्रामसुधारणा, पिके, खते, इत्यादि विषयासंबंधी उपयुक्त लेख आले आहेत आफ्रिकन बाजरीची अनुभवपूर्ण माहिती श्री देशपांडे ह्यांनी दिली आहे. वाखाची पिके, पूर्व खानदेशातील धान्याची लागवड, पिके व हाडे, इत्यादि लेखहि वाचनीय आहेत

निवडक बाजारभाव

सरकारी कर्जरोखे

बँक रेट (२८ नोव्हेंबर १९३५ पासून)	३%
५% करमाफ लोन (१९४५-५५) ...	१२०-२
५% (१९३९-४४) लोन ...	१०८-३
४३% लाब मुदत (१९५५-६०) ...	११९-४
४% १९६०-७० ...	११४-०
४% १९४३ ...	१११-१०
३३% बिनमुदत ..	९९-६
३३% १९४७-५० ...	१०६-४
२३% १९४८-५२ ...	१००-६

निमसरकारी रोखे

४% पोर्ट ट्रस्ट (बिगर गॅरंटी व लाब मुदत)	१११-४
४% मुबई म्युनिसिपल (लाब मुदत) ...	१११-०
४% मुबई सिटी इंप्रूव्हमेंट ट्रस्ट बॉर्ड (७०वर्षे मुदत)	११०-१२
४% म्हैसूर कर्ज (१९५३-६३) ...	११२-१२
५% म्हैसूर (१९५५) ..	१२५-८

मदळ्याचे भाग

बँका

बँक ऑफ इंडिया (भाग १०० चा, पैकी ५० रु. भरले व १०% डिव्हिडंड)	१४०-८
बँक ऑफ बडोदा (१०० पैकी ५० रु भरले व १०% डिव्हिडंड)	११८-०
सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया (५० पैकी २५ रु. भरले व ६% डिव्हिडंड)	३६-४
इंपीरिअल बँक (५०० रु., १२% डिव्हि.)	१५७५-०
रिझर्व्ह बँक (१०० रु)	१३७-८

रेल्वेज

दौंड-वाराणसी (१०० रु. चा भाग, डिव्हि. ४३%)	१०४-८
पाचोरा-जामनेर (१०० रु. चा भाग, डिव्हि ४३%)	९८-०
अहमदाबाद-प्रातज (५०० रु. चा भाग, डिव्हि. १०)	९२०-०

बीज

बॉंबे ट्रॅम्वे (ऑर्डि. भाग ५० रु डिव्हि. १३%)	१५४-६
कराची (१०० रु. चा भाग, डिव्हि. ९%)	२६५-०
पुणे इलेक्ट्रिक (१०० रु. चा भाग, डिव्हि. ९%)	२६८-१२
टाटा पॉवर (१,००० रु ऑर्डि. डिव्हि ६३%)	१५९५-०
टाटा पॉवर (१,००० रु. प्रेफरन्स, डिव्हि. ७३%)	१६०२-८

इतर

टाटा आयर्न (१५० रु. प. प्रेफरन्स डिव्हि. ६%)	१९७-८
टाटा आयर्न (१०० रु. डु. प्रेफरन्स, २२ रु. ८ आ.)	१७७-८
टाटा आयर्न (७५ रु. ऑर्डि.)	२७६-४
टाटा आयर्न (३० रु डिफर्ड)	१०७७-८

सोने-चांदी

सोने (मिंट) प्रत्येक तोळ्यास	३५-०-९
चांदी (मिंट) प्रत्येक १०० तोळ्यास	५०-१५-८

किंमत

ओव्हरकोट खरेदी करा

रु. १२॥

बुधवार चौक, पुणे

॥ श्रीहरिव भवतु ॥

श्रीमाणकेश एजन्सी

लुगडी व खणाचे व्यापारी, मार्केट रोड, पुणे

आमचे दुकान गेली चारपाच वर्षे लुगडी-खणासंबंधी प्रसिद्ध आहेच. आम्ही सर्व प्रकारची फॅन्सी किनास, मनमोहक रंग, चालू फॅशनची, पातळ व स्पेशल सास टिकेकरवाडी येथील माल ठेवला आहे. लांब रुंद भरपूर, पोतास सफाईदार, टिकण्यांत उत्तम असा नांवाजलेल्या—

“ दि टिकेकर टेक्सटॉईल मिल ” चा माल अगदी नवीन फॅशनचा ठेवला आहे.

शास्त्रशुद्ध पायावर काम करणारी, महाराष्ट्राची प्रमुख प्राविष्ट विभा कं.

दि हिंदू बेनिफिट सोसायटी लि.

च्या लोकप्रिय

प्रपंच पॉलिसीकरिता प्रचारक पाहिजेत.

माहितीसाठी लिहा.

किताब बिल्डिंग, बुधवार, पुणे.

सेक्रेटरी.

FOR
SAFETY, ECONOMY
AND
DURABILITY
Consult

V. G. & Sons

ELECTRICAL and RADIO ENGINEERS
AND
LICENSED ELECTRICAL CONTRACTORS
Laxmi Road, Ganapati Chowk, POONA.

DECCAN BOOK STALL

Booksellers, Publishers & Subscription Agents
Fergusson College Road, Poona No. 4

- (1) We stock and supply Educational books, General books & Library books
- (2) We supply Government of Bombay, and Government of India publications.
- (3) We receive Subscriptions to Indian and Foreign periodicals.
- (4) We procure any book published anywhere and supply it at publisher's price.

मुंबई इलाख्यातील सहकारी चळवळींच्या केंद्रस्थानी

असलेली

शेतकऱ्यांची प्रांतिक बँक

म्हणजेच

बॉम्बे प्रॉव्हिन्शियल कोऑपरेटिव्ह
बँक, लिमिटेड.

(सहकारी कायद्यान्वये नोंदलेली)

स्थापना १९११.

मुख्य कचेरी—अपोलो रस्ता, कोट मुंबई.

शाखा

१ बारामती (जि. पुणे)	१५ अकलूज (जि. सोलापूर /
२ सातारा („ सातारा)	१६ विरगाव („ अहमदाबाद)
३ इस्लामपूर („ „)	१७ पुणे („ प. सानदेश)
४ कन्हाड („ „)	१८ दोंडाईचे („ „)
५ तासगाव („ „)	१९ शिरपूर („ „)
६ किलोस्करवाडी („ „)	२० शंभूदे („ „)
७ शिराळे („ „)	२१ नंदुरबार („ „)
८ कोरेगाव („ „)	२२ साक्री („ „)
९ अहमदनगर („ अहमदनगर)	२३ शिंदखेडे („ „)
१० शेवगाव („ „)	२४ मालेगाव („ नाशिक)
११ कोपरगाव („ „)	२५ सटाणा („ „)
१२ निवडी („ ठाणे)	२६ कळवण („ „)
१३ पालभर („ „)	२७ दोहद („ पंचमहाल)
१४ कल्याण („ „)	२८ कालोल („ „)

खेळते भांडवल रु. २०००००००० चे वर

या बँकेत मुदतीच्या, चालू व सेविंग बँक ठेवी

स्वीकारल्या जातात

आणि

फक्त नोंदलेल्या सहकारी पतपेढ्यांनाच कर्जे

दिली जातात.

शिवाय

इलाख्यातील बहुतेक सर्व प्रमुख ठिकाणी हुंडीचा
व्यवहार केला जातो.

या बँकेत येणारा पैसा, शेतकरी व इतर अल्प उत्प-
न्नाचे लोक, यांच्या प्रत्यक्षपणे उपयोगी पडतो.

पूर्ण माहितीकरिता हेड ऑफिस अगर शाखा-
कचेऱ्यांस लिहा.

व्ही. एल. मेहता,

मॅनेजिंग डायरेक्टर.